

KAZAK TÜRKCESİNİN AĞIZLARI

S.A. Amanjolov Tasnifi

S.A. Amanjolov, Kazak ağızlarının ortaya çıkışını Kazak yurdundaki boy birliklerinin yerleşimi ile ilgili görür. Ona göre üç Kazak cüzünün şekillenışı ile beraber üç yerel ağız ortaya çıkmıştır. Amanjolov'un 1953'de "O dialektah kazahskogo yazıka" adlı makalesinde ve daha sonra 1959'da *Voprosı dialektologii i istorii kazahskogo yazıka* adlı kitabında Kazak Türkçesi için belirlediği üç temel ağız grubu şunlardır¹:

1. Kuzey-Doğu ağızları grubu
2. Batı ağızları grubu
3. Güney ağızları grubu

1. Kuzey-Doğu ağızları grubu

Kuzey-Doğu ağızları grubu, coğrafi yönden Akmola, Pavlodar, Semey, Doğu Kazakistan, Kökşetaw, Karagandı, Kuzey Kazakistan oblastları ve Kostanay ile Taldıkorgan illerinin bazı bölgelerini içine alır.

Amanjolov'un Kuzey-Doğu ağızları grubuna eski Kerey, Nayman, Argın, Koñırat ve Kıpçak boylarının dili girer. Bu boylar erken dönemlerden itibaren İrtiş, İsil, Tobol ve Turgay nehirleri boyunca, Altay, Tarbagatay ovalarını ve kuzey sahasını mekan tutmuşlardır. Bunlar güneyde Ulı-cüz boylarıyla; batıda Kişi-cüz boyları ve Tatar ve Başkurtlarla; kuzeyde Altaylar, Baraba ve Tobol Tatarları ile; doğuda Uygurlar, Mongollar ve Çinlilerle komşudur.

S. Amanjolov, Kuzey-Doğu ağzının, Kazak edebî dilinin temelinde bulunan ağız olduğunu, ses bilgisi, gramer ve sözvarlığı yönünden diğer ağızlarla karşılaştırıldığında yazı diline çok yakın durduğunu ifade etmiştir. Amanjolov, bu ağızda yazı diline geçmeyen birçok özelliğinde bulunduğunu belirtmekle beraber, grup

---

¹Amanjolov, S.A., "O dialektah kazahskogo yazıka", *Voprosı yazıkoznaniya* 1953, No: 6, s. 87-101.

altındaki ağızların analizini yapmamıştır. Bunun başlıca sebebi de Kuzey-Doğu ağzının, yazı diline temel teşkil ettiği görüşüdür.